

Edmond és Ernest, Belfrage, Brauns S., Buysson Róbert, Ducke, Emery, Friese, Forel, Förster A., Gribodo, Handlirsch, Kohl, Konow, Kriechbaumer, Lucas R., Marshall F. A., Mayr, Mocsáry, Morawitz, Radoszkowski, Saunders Edw., Schenck, Schletterer, Schmiedeknecht, Sickmann, Szépligeti, Thomson G. és Tischbein-től.

A M. N. Muzem bogár-gyűjteménye.

Irta Csiki Ernő*.

A bogár-gyűjtemény jelenleg mintegy félmillió példányból áll. Ebből 42,000 példány a magyarországi, a többi az általános gyűjteményre esik. Legteljesebb a magyarországi gyűjtemény, mely mintegy 6000 fajból áll: igen gazdag a palaeartikus faunaterületről, továbbá a Dél-Ázsia-, Új-Guinea-, Ausztrália-, Kalifornia-, Mexiko-, Peru- és Braziliából származó anyag, mely a körülbelül 40,000 fajból álló általános gyűjtemény zömét alkotja.

A mennyire a legrégebb feljegyzések mutatják, a bogár-gyűjtemények legelső alapját az a 153 Coleoptera képezte, mely az 1821-iki lajstromban van kimutatva: de ezeknek származását nem lehet biztosan kideríteni. A bogár-gyűjtemény tulajdonképeni alapját azonban a híres Dahl-féle gyűjtemény képezte, mely 3192 fajhoz tartozó mintegy 10,000 példány európai Coleopterából állott és 1824-ben „Ö fensége a nádor kegyéből megszerezett”. A következő években vásárlással gyarapították a gyűjteményt; így 1827-ben Dahl és Olexich, 1830-ban Waltl és Hoffmann külföldi rovarászoktól vásároltak európai bogarakat. Az első gyűjtés 1836-ben történt; ekkor gyűjtött ugyanis Petényi Salamon János Felső-Magyarországon 74 fajhoz tartozó 126 bogarat. Az 1844. évre esnek az első ajándékok, a mennyiben báró Ocskay Ferencz néhány Sopronvidéki, Ackner Mihály és Bielz Ede Albert pedig erdélyrészi bogarakat ajándékoztak, Fivaldszky Imre 1846-ban 233 darab törökországi, kréta-szigeti és kisázsiai bogarat ajándékozott, majd 1849-ben dr. Sadler József hagyatékából a Nemzeti Muzemnek jutott annak 1591 fajból álló európai, főleg magyarországi bogárgyűjteménye.

* A M. N. Muzem multja és jelene című műből.

A múlt század 50-es éveiben már többen gyarapítják gyűjteményünket ajándékaikkal, így magyarországi bogarakat ajándékoztak: Fábó Andor, Herbert Henrik, Kovács Gyula, Kovács János, Kubinyi Ferencz, Metelka Ferencz, Pius Titius, Scholtz Adolf és Vidra Ferdinánd. Ugyanezen időre, 1851-re esik Frivaldszky János-nak, az állattári osztály későbbi igazgatóörének első ajándéka is, ki azután évről-évre 1895-ben bekövetkezett haláláig folyton gyarapította kedveltjeivel a gyűjteményt. 1853-ban ajándékozta Lackenbacher Jakab az első brazíliai bogarat, majd 1855-ben Nostiz-Rieneck Paulina grófnő gyarapítja az exoták gyűjteményét 132 keletindiai bogárral. A későbbi években e gyűjteményt különösen dr. Nendwiesch Károly és dr. Joachim W. amerikai, dr. Doloschall Lajos jávai és amboinai, dr. Duka Tivadar keletindiai, Xántus János észak-amerikai és Velits Károly szenegáli állatokkal gyarapítják.

1864-ben vették meg Frivaldszky Imre gyűjteményét, mely körülbelül háromszor akkora volt, mint a Muzéum addigi gyűjteménye és 9659 faj, illetőleg 34,913 példányból álló európai és 1582 faj- és 2806 példányból álló exotikus gyűjteményre oszlott. A milyen nagy volt ez évben a gyarapodás, annál csekélyebb volt a következő években. Eltekintve a kisebb ajándékoktól, több figyelmet csak Verébélyi Imre mexikói gyűjtése érdemel, azonkívül az osztrák „Novara”-expeditió kettős példányaiból összeállított kisebb gyűjtemény.

A 70-es évek elején több gondot kezdenek fordítani a gyűjtésekre. Míg a Muzéum tisztviselői az ország különböző részeit bejárva gyűjtenek gazdag anyagot, főleg a magyarországi gyűjtemény gyarapítására és faunánk megismerésére, addig Xántus János a kormány megbízásából Dél- és Kelet-Ázsiában gyűjt felette gazdag anyagot. 1870-ben ajándékozta Frivaldszky Imre a Nemzeti Muzéumnak a Pável János-tól Kis-Ázsiában (Brussza vidékén) gyűjtött bogarakat. 1877-ben vétel útján megszereztetett Fuss Károly európai, de főleg erdélyi bogárgyűjteménye, mely 5667 fajhoz tartozó 16.000 példányból állott. Ez a gyűjtemény annál is értékesebb volt, mert hazánk délkeleti felföldjének faunája a muzeumi gyűjteményben addig alig volt képviselve.

A 80-as években főleg vételek útján gyarapodott tetemesen a gyűjtemény. Azonkívül dr. Machik Gyula hazánkfa Szumatra és Amboina szigetekről, báró Mueller Ferdinánd Ausztráliából, Stockinger Ferencz főkonzul Keletindiából, Vadona

János földkörüli útjából, Herman Ottó és dr. Lendl Adolf Norvégiából küldöttek be anyagot, magyarországi bogarakat pedig főleg Kuthy Dezső ajándékozott. 1890-ben dr. Mihalovics Sándor sárosszegyei és 1892-ben dr. Kertész Aba gazdag exotikus Coleoptera-gyűjteménye, majd később dr. Procopp Jenő Mexikóban, Fenichel Samu Új-Guineában, Leyter Lajos Argentiniában, gróf Széchenyi Béla expedíciója Dél- és Kelet-Ázsiában és dr. Horváth Géznak a Kaukázusban és Örményországban gyűjtött anyaga kerül a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonába.

1896-ban dr. Horváth Géznak az allattári osztály főnökvé történt kinevezetése a bogárgyűjtemény történetében is új korszak kezdetét jelezte. Az egyszerűsített ügykezelés és a tisztviselők szaporítása nagyban hozzájárult ehhez. Ez időben kezdte meg Bíró Lajos gyűjtéseit Új-Guineában, melyeket később a Bismarck szigetekre, a maláji archipelagusra és Ausztráliára is kiterjesztett. Dr. Madarász Gyula ör 1896-ban Ceylon szigetére utazik gyűjteni, 1898-ban pedig Csiki Ernő, Zichy Jenő gróf expedíciójával Oroszországban és Ázsiában gyűjt, azonkívül a tisztviselők szorgalmasan kezdik az ország kutatását, belevonva Dalmácia és Bosznia-Hercegovina területét is. Vétel útján a Múzeumba kerül Bíró Lajos magyarországi és McLean nyugati ausztráliai, ajándékképpen Csiki Ernő magyarországi és Geittner Ferencz gazdag általános Coleoptera-gyűjteménye. Vétel útján több kisebb-nagyobb gyűjtés és gyűjtemény jutott a Múzeum birtokába, közöttük nem egy felette heces, mert számtalan tyust tartalmazó. Bíró Lajos indo-auztráliai gyűjtései nem kevesebb mint 16,360 példánnyal gyarapították a gyűjteményt; ezek között pedig igen sok a fölülte érdekes újdonság és ritkaság. Egyáltalában az utolsó 6 évi gyarapodás a jelenlegi anyagnak majdnem a felét teszi ki.

Ez volna nagy vonásokban a bogár-gyűjtemény fejlődésének története. Most atterve magara a gyűjteményre, arról a következőket jegyezhetjük fel

A magyarországi bogár-gyűjtemény gazdagsága úgy fajokban mint tyusok- és unicumokban főleg azon körülménynek köszönhető, hogy a magyar kutatók azt a nemes irányt követték és követik, hogy a fajok első magyarországi példányait a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajánlják fel. A magyar gyűjtemény teljesen fel van állítva és 54 nagy rovarfőköt foglал el; egyes fiókok azonban már annyira túlszűfoltak, hogy azokba már alig lehet

valamit betenni Ez, továbbá ama körülmény, hogy Horvát- és Szlavonországok faunája az első felállításnál tekintetbe nem vétetett, a gyűjtemény újból való felállítását sürgőssé tette. Kevésbbé ki-elégítő az állapotok az általános gyűjteménynél; ez, mint minden nagyobb muzeumban, nálunk sincs teljesen rendezve. E gyűjtemény fejlődésében is eddig a legnagyobb akadály a helyszűke volt. Gazdag gyűjteményünk eddig nem érvényesülhetett, pedig az elsők között foglal helyet úgy gazdagsága, mint tudományos értéke tekintetében. A gyűjtemények újbóli rendezése és felállítása már meg is indult.

A bogár-gyűjtemény tudományos becsét nagyban emeli a sok típus, mely benne őriztetik: ilyenek vannak többek között a következő hűvároktól: Apfelbeck V., Biró Lajos, Brancsik Károly, Brisout de Barneville, Csiki Ernő, Daniel K. és J., Eppelsheim E., Escherich K., Fairmaire L., Fleischer A., Faust J., Fauvel Albert, Frivaldszky Imre és János, Fuss K., Ganglbauer L., Gestro L., Grouvelle, Heller K. M., Horn V., Hopffgarten M. báró, Kaufmann Ernő, Kenderesy Dénes, Kerremans, Kraatz G., Kuthy Dezső, Malász József, Meyer-Darcis, Müller J., Ormay Sándor, Petri Károly, Pic M., Raffray Ach., Redtenbacher L., Reitter Edm., Roeschke H., Schilsky J., Schultze Aug., Seidlitz G., Spaeth Fr., Stierlin G. és Weise J.

Különfelek.

Entomologiai évkönyv. A Krancher-fele (Entomologisches Jahrbuch. 12. évfolyama, 1903-ra megjelent Lipseben (Frankenstein & Wagner). Minden hónaphoz járul utasítás a Lepidoptera és Orthoptera gyűjtésére és 3—4 üres lap, jegyzetekre. A könyvnek egyéb tartalma igen változatos. Egyes értekezései foglalkoznak a lepkékkel, hogarakkal, darazsakkal és legyekkel. Ránk nézve különösen érdekes Melichar-nak rovaraszati kirándulása Boszniába és Hercegovinába. Nem kevésbé érdekes Bachmetjew cikke, melyben a különböző országok lepkészeit arra kéri fel, hogy a lepkék kiterjedését mérjék meg. Megemlítendő még egy értekezés a kövesült rovarokról. A csinos kötésű könyv ára postán hozatva 2 korona.

Felolvasás a lepkékről. A közoktatásügyi m. kir. miniszter a Múzeumok és Könyvtárak országos főfelügyelősége útján a pozsonyi